Numer indeksu: WZORCOWY

Logika dla informatyków

Egzamin końcowy (pierwsza część)

6 lutego 2018
czas pisania: 90 min

Zadanie 1 (2 punkty). Wpisz słowo „TAK” w prostokąty obok tych spośród podanych niżej formuł, które są równoważne formule $p \Rightarrow ((q \wedge r) \vee p)$. W pozostałe prostokąty wpisz słowo „NIE”.

$(p \Rightarrow (q \wedge r)) \vee (p \Rightarrow p)$	TAK	$\neg p \vee (\neg q \vee \neg r) \vee p$	TAK
$(p \Rightarrow (q \vee r)) \vee (p \Rightarrow p)$	TAK	$\top$	TAK

Zadanie 2 (2 punkty). Podaj formułę równoważną formule $p \Rightarrow (q \wedge r)$ i mającą:

(a) koniunkcyjną postać normalną: $(\neg p \vee q) \wedge (\neg p \vee r)$

(b) dysjunkcyjną postać normalną: $\neg p \vee (q \wedge r)$

Zadanie 3 (2 punkty). Mówimy, że formuła φ logiki I rzędu jest w *preneksowej postaci normalnej*, jeśli jest postaci $\mathcal{Q}_1 x_1 \ldots \mathcal{Q}_n x_n \psi$, gdzie x_i są zmiennymi, $\mathcal{Q}_i$ są kwantyfikatorami (czyli $\mathcal{Q}_i \in \{\forall, \exists\}$ dla $i = 1, \ldots, n$), a formuła ψ nie zawiera kwantyfikatorów. Niech $nww(x, y, w)$ oznacza formułę

$$(\exists d\ x \cdot d = w) \wedge (\exists d\ y \cdot d = w) \wedge \forall w' \Big((\exists d\ x \cdot d = w') \wedge (\exists d\ y \cdot d = w') \Rightarrow w \leq w'\Big).$$

Jeśli istnieje formuła w preneksowej postaci normalnej równoważna formule $nww(x, y, w)$, to w prostokąt poniżej wpisz dowolną taką formułę. W przeciwnym przypadku wpisz słowo „NIE”.

$$\exists d_1 \exists d_2 \forall w' \forall d_1' \forall d_2'\ (x \cdot d_1 = w) \wedge (y \cdot d_2 = w) \wedge \Big((x \cdot d_1' = w') \wedge (y \cdot d_2' = w') \Rightarrow w \leq w'\Big)$$

Zadanie 4 (2 punkty). Dla $n \in \mathbb{N}$ niech $A_n = \{f : \mathbb{N} \to \mathbb{N} \mid f(0) = n\}$. Jeśli zbiór $\bigcap_{m=6}^{2018} \bigcup_{n=m}^{\infty} A_n$ jest pusty, to w prostokąt poniżej wpisz słowo „PUSTY”. W przeciwnym przypadku wpisz dowolny element tego zbioru.

$$f : \mathbb{N} \to \mathbb{N}, \qquad f(x) = 2018$$

Zadanie 5 (2 punkty). Jeśli istnieją takie zbiory A i B, że $|\mathcal{P}(A) \times B| = 2018$, to w prostokąt poniżej wpisz dowolne takie zbiory. W przeciwnym przypadku wpisz uzasadnienie, dlaczego takie zbiory nie istnieją.

$$A = \{0\},\ B = \{n \in \mathbb{N} \mid n < 1009\}$$

Zadanie 6 (2 punkty). Jesli formuła $p \Rightarrow ((q \wedge r) \vee p)$ jest tautologią rachunku zdań, to w prostokąt poniżej wpisz dowód tej tautologii w systemie naturalnej dedukcji. W przeciwnym przypadku wpisz wartościowanie, przy którym ta formuła jest fałszywa.

Zadanie 7 (2 punkty). Mówimy, że relacja binarna R na zbiorze A jest *silnie antysymetryczna*, jeśli dla wszystkich $a, b \in A$ spełniony jest warunek $\langle a, b\rangle \in R \Rightarrow \langle b, a\rangle \notin R$. W prostokąt poniżej wpisz wszystkie silnie antysymetryczne relacje na zbiorze $\{0, 1\}$.

$\{\langle 0, 1\rangle\}, \quad \{\langle 1, 0\rangle\}, \quad \emptyset$

Zadanie 8 (2 punkty). Jeśli istnieją dwie różne relacje równoważności na zbiorze $\{1, 2, 3, 4, 5\}$, których klasy abstrakcji tworzą podział $\{\{1, 2\}, \{3\}, \{4, 5\}\}$, to w prostokąt poniżej wpisz dowolne takie dwie relacje. W przeciwnym przypadku wpisz uzasadnienie, dlaczego takie relacje nie istnieją.

Podział jednoznacznie wyznacza relację równoważności

Zadanie 9 (2 punkty). Jeśli istnieją dwie różne relacje binarne na zbiorze liczb naturalnych, które mają takie same przechodnie domknięcia, to w prostokąt poniżej wpisz dowolne takie dwie relacje. W przeciwnym przypadku wpisz uzasadnienie, dlaczego takie relacje nie istnieją.

$R_1 = \{\langle m, n\rangle \in \mathbb{N} \times \mathbb{N} \mid m \neq n\}, \qquad R_2 = \mathbb{N} \times \mathbb{N}$

Zadanie 10 (2 punkty). Nie używając słów języka naturalnego (czyli używając jedynie symboli matematycznych) uzupełnij poniższy tekst tak, aby otrzymać poprawny dowód następującego twierdzenia: Jeśli $\sim$ jest relacją równoważności na zbiorze A oraz $a, b \in A$ i $[a]_\sim = [b]_\sim$, to $a \sim b$.

Dowód. Dowód przeprowadzimy wprost. Załóżmy, że $\sim$ jest relacją równoważności na zbiorze A oraz $\boxed{a, b \in A}$ i $\boxed{[a]_\sim = [b]_\sim}$. Z założenia, że $\sim$ jest relacją równoważności wiemy, że jest ona zwrotna. Ze zwrotności $\sim$ mamy $b \sim \boxed{b}$, a stąd i z definicji klasy abstrakcji $\boxed{[b]_\sim}$ wynika $\boxed{b \in [b]_\sim}$. Z założenia $\boxed{[a]_\sim = [b]_\sim}$ dostajemy $b \in \boxed{[a]_\sim}$, co z definicji klasy abstrakcji $\boxed{[a]_\sim}$ daje $\boxed{a \sim b}$ i kończy dowód.

Numer indeksu: WZORCOWY

Zadanie 11 (2 punkty). Rozważmy funkcję $f : \mathbb{N} \to \mathbb{N} \times \{0,1\}$ zdefiniowaną wzorem

$$f(n) = \begin{cases} \langle n/2, 0 \rangle, & \text{jeśli } n \text{ jest parzyste,} \\ \langle (n-1)/2, 1 \rangle, & \text{w przeciwnym przypadku.} \end{cases}$$

Jeśli istnieje funkcja odwrotna do f, to w prostokąt poniżej wpisz wyrażenie definiujące tę funkcję. W przeciwnym przypadku wpisz uzasadnienie, dlaczego funkcja odwrotna nie istnieje.

$f : \mathbb{N} \times \{0,1\} \to \mathbb{N},\ f(n,b) = 2n + b$

Zadanie 12 (2 punkty). Rozważmy funkcje

$$\begin{array}{lcl} F & : & (A^C \times B^C) \to (A \times B)^C, \\ h & : & A \times B \to (A \times C)^B, \end{array} \qquad \begin{array}{lcl} g_A & : & C \to A, \\ g_B & : & C \to B \end{array}$$

oraz elementy $a \in A$, $b \in B$ i $c \in C$. W tym zadaniu uznamy wyrażenie za poprawne, jeśli dla każdej użytej w nim funkcji (i dla dowolnych zbiorów A, B i C) jej argument należy do dziedziny tej funkcji. Np. wyrażenie $g_A(b)$ nie jest poprawne, bo nie dla wszystkich zbiorów A, B i C jest $b \in C$. Jeśli wyrażenie jest poprawne, to przez jego *typ* rozumiemy zbiór do którego należy element oznaczany przez to wyrażenie. Np. typem wyrażenia $g_A(c)$ jest A. W prostokąty obok tych spośród podanych niżej wyrażeń, które są poprawne, wpisz odpowiedni typ wyrażenia. W pozostałe prostokąty wpisz słowo „NIE”. Operator $\circ$ oznacza składanie funkcji.

$g_A(c)$	A	$h(g_A(c), g_B(c))$	$(A \times C)^B$	$\Big(h(g_A(c), g_B(c))\Big) \circ g_B$	$(A \times C)^C$
$g_A(b)$	NIE	$\Big(h(a, g_B(c))\Big)(b)$	$A \times C$	$\Big(h(a,b) \circ g_B\Big)(c)$	$A \times C$

Zadanie 13 (2 punkty). Rozważmy funkcję $F : \mathbb{N}^{\mathbb{N}} \to \mathcal{P}(\mathbb{N})$ zdefiniowaną wzorem

$$F(f) = \{n \in X \mid f(n) = 0\}.$$

Jeśli przeciwobraz $F^{-1}[\{\emptyset\}]$ jest zbiorem pustym, to w prostokąt poniżej wpisz słowo „PUSTY”. W przeciwnym przypadku wpisz dowolny element tego zbioru.

$f : \mathbb{N} \to \mathbb{N}, \qquad f(n) = 1$

Zadanie 14 (2 punkty). Niech $\mathcal{F} = \{f \in \mathbb{N}^{\mathbb{N}} \mid f[\mathbb{N}] \subseteq \{1,2,3,4,5\}\}$. Jeśli zbiór $\mathcal{F}$ ma moc nie większą niż $\aleph_0$ to w prostokąt poniżej wpisz dowolną funkcję różnowartościową $F : \mathcal{F} \to \mathbb{N}$. Jeśli zbiór $\mathcal{F}$ ma moc co najmniej continuum, to w prostokąt poniżej wpisz dowolną funkcję różnowartościową $G : \mathcal{P}(\mathbb{N}) \to \mathcal{F}$. A jeśli żaden z tych przypadków nie zachodzi, wpisz słowo „NIE”.

Dla $X \subseteq \mathbb{N}$ definiujemy funkcję $G(X) : \mathbb{N} \to \mathbb{N}$ wzorem $(G(X))(n) = \begin{cases} 1, & \text{jeśli } n \in X, \\ 2, & \text{wpp.} \end{cases}$

Zadanie 15 (2 punkty). Jeśli istnieje relacja równoważności, która ma nieskończenie wiele klas abstrakcji i żadne dwie jej klasy abstrakcji nie są równoliczne, to w prostokąt poniżej wpisz dowolną taką relację. W przeciwnym przypadku wpisz uzasadnienie, dlaczego taka relacja nie istnieje.

$R \subseteq (\mathbb{N} \setminus \{0\}) \times (\mathbb{N} \setminus \{0\}), \qquad R = \{\langle m, n\rangle \mid \exists i \in \mathbb{N}.\ 2^i \leq m, n \leq 2^{i+1}\}$

Zadanie 16 (2 punkty). W prostokąty poniżej wpisz te spośród liter $A, \ldots, M$, które oznaczają odpowiednio zbiory o mocy 0, 1, $\aleph_0$ i $\mathfrak{c}$.

A	B	C	D	E	F	G	H	J	K	L	M
$\mathcal{P}(\mathbb{R})$	$\bigcup_{n=1}^{\infty} \mathbb{Q}^n$	$\{1,2,3,4\}^{\emptyset}$	$\mathcal{P}(\mathbb{N}\times\mathbb{Q})$	$\emptyset^{\mathbb{N}}$	$\mathbb{N}^{\emptyset}$	$\mathbb{Q}^{\mathbb{N}}$	$\mathcal{P}(\emptyset)$	$\{1,2\}^{\mathbb{R}}$	$\mathbb{N}^{\{1,2,3,4\}}$	$\{0\}^{\mathbb{N}}$	$\mathcal{P}(\mathbb{N}\times\emptyset)$

0: E 1: C, F, H, L, M $\aleph_0$: B, K $\mathfrak{c}$: D, G

Zadanie 17 (2 punkty). W prostokąt poniżej wpisz izomorfizm pomiędzy porządkami $\langle \mathbb{N}, \leq\rangle$ oraz $\langle \mathbb{N} \times \{0,1,2\}, \leq_{lex}\rangle$ lub uzasadnienie, że taki izomorfizm nie istnieje.

$f : \mathbb{N} \times \{0,1,2\} \to \mathbb{N}, \qquad f(m,i) = 3m + i$

Zadanie 18 (2 punkty). Jeśli porządek leksykograficzny na zbiorze $\mathbb{R}\times\mathbb{N}$ jest regularny to w prostokąt poniżej wpisz słowo „REGULARNY”. W przeciwnym przypadku wpisz uzasadnienie dlaczego nie jest on regularny.

zbiór $\{\langle -n, 0\rangle\} \mid n \in \mathbb{N}\}$ nie ma elementu minimalnego

Zadanie 19 (2 punkty). W prostokąt poniżej wpisz przykład trzech porządków regularnych, z których żadne dwa nie są izomorficzne.

$\langle \mathbb{N}, \leq\rangle, \quad \langle \mathbb{N}\times\mathbb{N}, \leq_{lex}\rangle, \quad \langle \mathbb{N}\times\mathbb{N}\times\mathbb{N}, \leq_{lex}\rangle$

Zadanie 20 (2 punkty). W tym zadaniu f i g są symbolami funkcyjnymi, a jest symbolem stałej, natomiast u, x i y są zmiennymi. W prostokąty obok tych spośród podanych par termów, które są unifikowalne, wpisz najogólniejsze unifikatory tych termów. W prostokąty obok termów, które nie są unifikowalne, wpisz słowo „NIE”.

$f(u,u) \stackrel{?}{=} f(g(y), g(y))$	$[u/g(y)]$	$f(u,u) \stackrel{?}{=} f(x, g(y))$	$[u/g(y),\ x/g(y)]$
$f(u,u) \stackrel{?}{=} f(a, g(y))$	NIE	$f(u,u) \stackrel{?}{=} f(y, g(y))$	NIE

Numer indeksu: WZORCOWY

Oddane zadania:

Logika dla informatyków

Egzamin końcowy (część druga)

6 lutego 2018
czas pisania: 120 min

Każde z poniższych zadań będzie oceniane w skali od -4 do 20 punktów.[1]

Zadanie 21. Rozważmy taki trójargumentowy spójnik logiczny *ite* (nazwa pochodzi od angielskich słów if-then-else), że dla dowolnych formuł $\varphi_1, \varphi_2, \varphi_3$ rachunku zdań oraz dowolnego wartościowania σ zmiennych zdaniowych zachodzi

$$\hat{\sigma}(ite(\varphi_1, \varphi_2, \varphi_3)) = \begin{cases} \hat{\sigma}(\varphi_2), & \text{jeśli } \hat{\sigma}(\varphi_1) = \mathsf{T}, \\ \hat{\sigma}(\varphi_3), & \text{wpp.} \end{cases}$$

Udowodnij, że $\{ite, \top, \bot\}$ jest zupełnym zbiorem spójników.

Zadanie 22. Udowodnij, że zbiór

$$\{f \in \mathbb{N}^{\mathbb{N}} \mid f(0) = 0 \wedge f(1) = 1\}$$

ma moc continuum.

Zadanie 23. Mówimy, że funkcja $f : \mathcal{P}(\mathbb{N}) \to \mathcal{P}(\mathbb{N})$ *zwiększa* zbiór S jeśli zachodzi inkluzja $S \subseteq f(S)$. Rozważmy następujące (fałszywe) twierdzenie i jego (niepoprawny) dowód.

Twierdzenie. Każda monotoniczna funkcja $f : \mathcal{P}(\mathbb{N}) \to \mathcal{P}(\mathbb{N})$ zwiększa wszystkie zbiory skończone.

1 Przeprowadzimy dowód indukcyjny względem mocy zbioru. Niech

2 $$X = \{n \in \mathbb{N} \mid f \text{ zwiększa wszystkie zbiory mocy } n\}.$$

3 *Podstawa indukcji.* Zauważmy, że jedynym zbiorem o mocy 0 jest zbiór pusty. Ponieważ zbiór pusty jest
4 podzbiorem każdego zbioru, w szczególności mamy $\emptyset \subseteq f(\emptyset)$. Zatem $0 \in X$.

5 *Krok indukcyjny.* Weźmy dowolne $n \in \mathbb{N}$ i załóżmy, że $n \in X$. W celu pokazania, że $n+1 \in X$,
6 rozważmy dowolny zbiór S o mocy $n+1$. Ponieważ S jest skończonym i niepustym podzbiorem zbioru
7 liczb naturalnych, ma on najmniejszy element s_{min} oraz największy s_{max}. Zbiory $S \setminus \{s_{min}\}$ oraz $S \setminus$
8 $\{s_{max}\}$ mają po n elementów, a zatem z założenia indukcyjnego mamy $S \setminus \{s_{min}\} \subseteq f(S \setminus \{s_{min}\})$
9 oraz $S \setminus \{s_{max}\} \subseteq f(S \setminus \{s_{max}\})$. Z monotoniczności funkcji f otrzymujemy $f(S \setminus \{s_{min}\}) \subseteq f(S)$ oraz
10 $f(S \setminus \{s_{max}\}) \subseteq f(S)$. A zatem

11 $$S = (S \setminus \{s_{min}\}) \cup (S \setminus \{s_{max}\}) \subseteq f(S \setminus \{s_{min}\}) \cup f(S \setminus \{s_{max}\}) \subseteq f(S),$$

12 czyli f zwiększa zbiór S. Ponieważ S wybraliśmy jako dowolny zbiór mocy $n+1$, funkcja f zwiększa
13 wszystkie zbiory mocy $n+1$. Zatem $n+1 \in X$.

14 Na mocy zasady indukcji $X = \mathbb{N}$, a więc f zwiększa wszystkie zbiory o skończonej mocy.

Pokaż, że powyższe twierdzenie jest fałszywe, czyli wskaż odpowiedni kontrprzykład. Następnie wskaż błąd w powyższym „dowodzie”: podaj numer linii zawierającej fałszywe stwierdzenie i uzasadnij (np. wskazując odpowiedni kontrprzykład), że jest ono fałszywe.

[1] Algorytm oceniania oddanych zadań jest następujący: najpierw zadanie jest ocenione w skali od 0 do 24 punktów, a następnie od wyniku zostają odjęte 4 punkty. Osoba, która nie oddaje rozwiązania zadania otrzymuje za to zadanie 0 punktów.